

- **DERS KONU BAŞLIKLARI:**
- **DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ (1950-1960)**

- **Ders Kaynakları:**

- **İnkılap Dersleri**, (2018) Ed. Süleyman İnan, Cengiz Akseki, Kafka Kitap Kafe Yayınları, Denizli.
- M. Kemal Atatürk, **Nutuk (Söylev)**, C: I, TTK Basımevi, Ank. 1999
- Erik Jan Zürcher, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, İletişim Yayınları, İst. 2003, s. 300.
- Mustafa Albayrak, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1945-1960)**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü), Ank. 1992, s.49-50.
- Şevket Süreyya Aydemir, **İkinci adam**, C. III, Ank. 1968
- Cem Eroğul, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, İmge Kitabevi, Ank. 2003
- Sina Akşin, **Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi (1789-1980)**, İmaj Yayıncılık, Ank. 1998, s.218.

- Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye’de Siyasi Partiler (1859-1952)**, Arba Yayınları, İst. 1995.
- Ahmet Yeşil, **Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ank. 1988.
- Korkut Boratav, **100 Soruda Türkiye’de Devletçilik**, Gerçek Yayınevi, İst. 1974
- Nermin Abadan, “Anayasa Hukuk ve Siyasi Bilimler Açısından 1965 Seçimlerinin Tahlili”, **AÜSBF Dergisi**, No:202-184, (1966), s.73.
- Tarhan Erdem, **Anayasalar ve Seçim Kanunları (1876-1982)**, Milliyet Yayınları, İst. 1982, s.206-237.
- **Cumhuriyet**, 14 Mayıs 1949, S. 8893.
- Abdullah Takım, «Demokrat Parti Döneminde Uygulanan Ekonomi Politikaları ve Sonuçları», **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt 67, No. 2, Ankara, 2012, s. 157-187

- Çağrı Erhan, “NATO’nun Kuruluşu ve Gelişimi”, **Türk Dış Politikası...**, s. 543.
- Rifat Uçarol, **Siyasi Tarih (1789-1994)**, (İstanbul, Filiz Kitabevi 1995), s. 729.
- Tefvik Çavdar, **Türkiye’nin Demokrasi Tarihi (1950’den Günümüze)**, İmge Kitabevi, İstanbul 1995.
- Mehmet Saray, **Türkiye’nin NATO’ya Girişi**, (Ankara, AAM yayınları, 2000), s. 98.
- Hüseyin Mümtaz, “Türkiye Kıbrıs İlişkilerinin Politik Mantığı ve Sonuçları”, **II. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi**, C. 2, (Yayıma Hazırlayanlar, İsmail Bozkurt-H. Ateşin vd.), (Kıbrıs, Doğu Akdeniz Üniversitesi Basımevi, 1999), s. 153.

- **DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ, İç Politik Gelişmeler:**

- Demokrat Parti 14 Mayıs 1950'de yapılan seçimlerde oyların % 53,3'ünü alarak 408 milletvekili çıkarıp iktidar oldu. Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi modern Türk siyasi tarihinde bir dönüm noktası olarak kabul edilir.
- Yeni meclis tarafından Celal Bayar Demokrat Parti genel başkanlığından istifa ederek Cumhurbaşkanlığına, Refik Koraltan ise Meclis Başkanı seçildi. 29 Mayıs'ta Aydın milletvekili Adnan Menderes hükümet programını mecliste okuyup güvenoyu aldıktan sonra Başbakan oldu.
- 9 Haziran'da Başbakan Adnan Menderes Bayar'ın boşalttığı Demokrat Parti genel başkanlığına seçildi. Bundan sonraki 10 yıl boyunca Adnan Menderes ismi Demokrat Parti ile özdeşleşmiştir.

- Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikası:

- Temel İlkeleri:

- Demokrat Parti programında ekonomi ile ilgili görüşleri ise şöyle sıralanmaktadır: Liberal anlayışına uygun olarak, sermayenin güven içinde çalışabilmesi için özel teşebbüs ile kamu teşebbüsleri uyum içerisinde ve birbirlerini tamamlayıcı şekilde görev yapmalıdır. Devlet, rekabeti ortadan kaldıran veya rekabeti sınırlandıran faktörleri önlemeye çalışmak olmalıdır.
- Kalkınmanın temeli tarım alanı olmalıdır ancak devlet, doğrudan tarım sektöründe yatırım yapmak yerine, makineleşme başta olmak üzere, kredi koşullarının iyileştirilmesi, kooperatifleşme, örnek çiftliklerin kurulması, bitki ve hayvan ırklarının ıslahı gibi, çiftçinin üretimini artıracak her türlü teşvik ve yardımın yapılmasına çalışacaktır.
- Maliye politikalarının temel amacı denk bütçe hazırlamak olmalı, üretimi artırmak amacıyla uzun vadeli borçlanmaya gidilebilmelidir.
- Vergilendirme sosyal adaleti gerçekleştirecek bir şekilde yapılmalıdır.

- **DP Dönemi Tarım Politikası:** Devlet topraklarının bir kısmı köylüye dağıtılmış, boş topraklar işletmeye açılmış ve meraların bir kısmı ekim alanı haline getirilerek tarımsal alan genişlemiştir. 1948’de 14,5 milyon hektar arazi ekilip biçilirken 1956’da bu miktar 22,5 milyon hektara ulaştı. 1950-1953 yıllarında yüzde 11–13 oranında hızlı bir ekonomik büyüme yaşandı. Gizli işsiz konumunda olan nüfusun bir kısmı yeni açılan tarımsal alanlarda istihdam edilerek DP iktidarının ilk yıllarında işsizliği azaltıcı etki yapmıştır.
- Tarım kesiminde emeğin verimliliğini artırmak amacıyla yaygın bir makineleşmeye gidilmiş, kısa bir süre içerisinde, traktör sayısı yaklaşık on misli artırılmıştır. 1948–1952 yılları arasında traktör sayısı 1.750’den 30.000’e yükseldi. Ayrıca, tarımsal alet ve makineler ithal edilip, kolay işleyen bir kredi mekanizması yoluyla bu araç ve gereçler köylünün kullanımına sunulmuştur.
- Ziraat Bankası kanalıyla, tarım kesiminin kredi ihtiyacı geniş ölçüde karşılanmış, tarımsal ürünlerin taşıma ve depolanması için yeni önlemlerin alınması, ürünlerin düşük fiyatlarla hemen elden çıkarılmasını önleyerek gerçek fiyattan satılması sağlanmıştır.

- Tarım ürünlerinin pazara açılması, köylünün refah seviyesini artırırken köyden kente göçü de yükseltmiş; kentlerde yaşayan nüfusun artması başta açık işsizlik olmak üzere bir dizi sosyal sorunu beraberinde getirmiştir. 1950'den sonra tarımda makineleşme Türkiye'nin bir tahıl ihracatçısı durumuna gelmesini sağlamıştır. Dört yıl içinde (1950-1954 arasında) Türkiye, yılda % 13'lük gibi hayli yüksek bir ekonomik büyüme yaşamasında tarımın etkisi oldukça fazladır.
- Demokrat Parti döneminde, olumlu iklim koşulları, uygun yurtiçi konjonktür tarımsal üretimin artışını getirmiş, devam eden Kore savaşı, tarımsal ürün talebini de yükseltmiştir. İhracatın artması ekonomik gelişmeyi hızlandırmıştır.
- Bunların yanında Marshall Planı ile ABD'nin Sovyet tehdidine maruz kalan ülkelerden biri olan Türkiye'yi destekleme kararı ve dış yardım ile birlikte borçlanmaların kolay gerçekleşmesi Türkiye'de, ekonomik gelişmelerin bir diğer faktörü olmuştur.

- **2. DP Dönemi Sanayi Politikası:** Türkiye Cumhuriyeti Atatürk döneminden itibaren sanayileşmeyi birinci plana almıştır. Ancak sermaye birikiminin yetersizliği, özel girişimcinin ve işgücünün az olması nedeniyle gerek Atatürk döneminde gerekse İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanlığı döneminde devletçi politika izlenmiştir.
- Demokrat Parti döneminde liberal politikalar çerçevesinde özelleştirmeler başlamıştır. Sanayi yatırımlarına sermaye sağlamak amacıyla Ağustos 1950'de Türkiye Sınai Kalkınma Bankası kurulmuştur.
- **2 Ağustos 1951'de Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'nda** değişiklik yapıldı. 1950 yılı ortalarında Avrupa Kalkınma Planı'na dahil edilen Türkiye'ye 100 milyon dolar ayrılmıştır. Bu gelişmelerle DP döneminde madencilik, çimento, şeker ve dokuma sektörleri başta olmak üzere, özellikle demir ve bakır üretimi artmış; bu sektörlerde büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Şeker ve dokumanın sanayinin gelişmesi Demokrat Partinin büyük halk kitleleri tarafından popülerliğini arttırmıştır.

- Atatürk döneminde başlatılan temel tüketim mallarının yerli üretim süreci olan sanayileşmenin birinci aşaması 1960'lara kadar DP döneminde tamamlanmıştır.
- Bunun yanında başta çimento ve ilaç olmak üzere kimya, lastik ve plastik gibi ara malları üretiminde büyük bir artış olmuştur. Dönem boyunca ulaştırma, haberleşme ve enerji alanında yapılan yatırımlarla birlikte altyapı iyileştirmeleri sanayinin karlı bir sektör haline gelmesine sağlamıştır. Bu dönemde tüketim malları ithalatı azalırken hammadde ithalatı artmıştır.
- 1950-1957 yılları arasında sanayinin yıllık ortalama büyüme hızı %10 olarak gerçekleşmiştir.

- **Ancak 1957 yılı itibariyle** durum yavaş yavaş tersine dönmüş. Yeni borçlanmaya gidilememiş ve döviz yetersizliği nedeniyle ithalatta daralma yaşanmış, sanayide ara ve yatırım malları ithalatını olumsuz etkilemiştir.
- Bunun yanında, yoğun ekonomik faaliyetler, köylerden şehirlere göçü hızlandırmıştır. Şehirlerde iş garantisi olmayan, düşük ücretli bir işçi sınıfı ortaya çıkmıştır.
- 1950-1960 yılları arasında şehirlerde yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranı % 18'den % 31'e çıkmıştır. Büyük şehirler bu insanların ihtiyaçlarını karşılayacak şartlara sahip olmadığı için barınma, eğitim ve sağlık gibi sosyal problemler ortaya çıkmış, gecekondu ortaya çıkmıştır.

- **Demokrat Parti Dönemi İç Politik Gelişmeler (1950-1960):**

- Demokrat Parti iktidara gelir gelmez ilk olarak bürokrasiye kendini kabullendirmeye çalıştı. 5 Haziran 1950'de ortaya çıkan bir darbe ihbarı üzerine (bir Albay Menderes'e gelerek 8-9 Haziran'da darbe yapılacağını ihbar etmişti) Bayar'la görüşen Menderes 6 Haziran'da Türk Ordusu'nda o güne kadar görülmemiş bir tasfiyeye gitti. Orgeneral Abdurrahman Nafiz Gürman'ın yerine Nuri Yamut atandı. Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri komutanları değiştirildi. 15 General, 150 Albay emekliye sevk edildi. Böylece DP ordu üzerinde otoritesini kurdu.
- 1950 güz aylarında yapılan yerel seçimleri de kazanan DP, bürokrasiyi, yerel yönetimleri ve devlet mekanizmasını ele geçirmiş oldu.

- Demokrat Parti iktidara geldikten sonra icraatına “toplumu rahatlatıcı kanunlar çıkararak”, ya da başka bir bakış açısıyla “geçmişi tasfiye yoluna giderek” başladı. 16 Haziran 1950’de ezanın Arapça okunmasını yasaklayan kanun kaldırıldı. 14 Temmuz 1950’de genel af çıkarılarak CHP döneminde işlenen bütün suçlar affedildi.
- Demokrat Parti iktidara geldikten sonra CHP ve lideri İnönü başlangıçta DP ile ılımlı bir ilişki kurmaktan yanaydı. İnönü’ye göre laikliğin savunulması ve antikomünizm politikasında DP ile ortak hareket edilebilirdi. Dış politikada görüş ayrılığı yoktu.

10 YILLIK DP DÖNEMİNE BİR BÜTÜN OLARAK BAKILDIĞINDA

DP DÖNEMİ OLUMLU GELİŞMELER

- KİTLELERİN OYU İLE İKTİDARIN DEĞİŞEBİLECEĞİNİN ORTAYA ÇIKMASI,
- SİYASAL PARTİLER YAŞAMINDA HAREKETLİLİĞİN SAĞLANMASI, SEÇMENE ÖNEM VERME GEREĞİNİN ORTAYA ÇIKMASI
- EKONOMİDEKİ DURGUNLUĞUN AŞILMASI, CANLANMA
- ÖZEL GİRİŞİMCİLİĞİN GELİŞMESİ
- TARIMDA MAKİNELEŞMENİN ÖNE ÇIKMASI
- ULAŞIMDA KARAYOLU YAPIMININ ARTMASI
- ENERJİ VE SULAMA İÇİN BARAJ YAPIMI
- BAĞDAT PAKTI, CENTO GİBİ BÖLGESEL ANTLAŞMALARIN YAPILMASI

DP DÖNEMİNE ELEŞTİRİLER

- ATATÜRK KORUNURKEN TÜRK İNKILABININ BÜTÜNLÜĞÜNÜN GÖZ ARDI EDİLMESİ
- EKONOMİYİ GÜÇLENDİRİRKEN DIŞ BORÇ YÜKÜNÜN ARTMASI
- MUHALEFETE TAHAMMÜLSÜZLÜK, OTORİTERLEŞME
 - KARŞIT PARTİLERİN KAPATILMASI
 - CHP'NİN MALLARINA EL KONULMASI
 - BASINI DENETİM ALTINA ALMA EĞİLİMLERİ
 - ÜNİVERSİTE ÖZERKLİĞİNİ TÖRPÜLEME ÇABALARI
- LAİKLİK İLKESİNDEN SAPMALAR

- Demokrat Parti, CHP'nin kurduğu ve o günlerde etkisini devam ettiren Tek Parti Rejimini tasfiyeye çalışırken haklı davasında haksız bir duruma düştü. 1957'den sonra da CHP'nin yanında bütün muhalif partileri susturarak çoğunluk diktatörlüğünü kurmaya yöneldi ve bunun sonucunda «Askeri müdahalenin» kapılarını aralamış oldu.
- Muhalefete karşı ilk baskı Hüseyin Cahit Yalçın'ın 18 Nisan 1952'de «Gözü Kapalı Oy Verme» başlıklı makalesinden dolayı dokunulmazlığının kaldırılıp mahkemeye verilmesi oldu. Hüseyin Cahit yargılanarak hüküm giydi ve yaşlı olmasına rağmen hapse girdi.
- Nisan 1952'de Cemiyetler Kanunu değiştirilerek siyasi partilerin mülk edinemeyecekleri hükmü getirildi.

- Bundan iki ay sonra da mahkeme kararı olmaksızın muhalefet partisi CHP'nin mallarına el konuldu.
- Nitekim DP ve CHP'den sonra Türkiye'nin üçüncü büyük partisi olan «Millet Partisi», 7/8 Temmuz 1953 gecesı, «Atatürk İlkelerının aleyhtarı olduğu» gerekçesiyle mahkeme kararı olmaksızın kapatıldı.
- Bu nedenle DP'nin muhalefetsiz bir demokrasi istediği yorumları yapıldı.

- DP, laiklik ve din konusunda gerici davranışlara karşı, popülist yaklaşımı sebebiyle sınırlı hoşgörü göstermiştir. Ancak doğan tehlike karşısında tedbir almak zorunda kalmıştır. 21 Ekim 1950'de okullarda din dersinin seçmeli olarak okutulmasını kabul etmiş, imam-hatip okullarının sayısını arttırmıştı. Din eğitimi ve hürriyeti konusundaki bu gelişmelerin bazı çevrelerce istismar edilmesi muhalefet tarafından Atatürkçülük ve laiklikten taviz verme olarak değerlendirildi. 24 Temmuz 1951'de çıkarılan «Atatürk'ü Koruma Kanunu» ile Atatürk'ün hatırasına ve heykellerine karşı saldırı cezai müeyyideye bağlandı. Ancak DP'nin bu hareketi Türk inkılabını değil, yalnız Atatürk'ü koruma çabası olarak değerlendirildi.
- Anıtkabir tamamlandıktan sonra 10 Kasım 1953 yılında Atatürk'ün naaşı törenle buraya nakledildi. DP bu iki girişimle Atatürk'ün dış görünüşüne dokunulmazlık bahşediyordu.
- DP, dil konusunda CHP'yi eleştirdi. 24 Aralık 1952'de Anayasa'nın dili 1924 yılındaki eski dile çevrildi.

- DP'nin Laiklik konusundaki esnek tutumu teokratik eğilimlerin artmasına neden olmuştur. (Örn. DP Milletvekili Fehmi Ustaoglu, Büyük Cihad Gazetesi'nde yazdığı bir yazıda Milli Mücadele'nin din uğruna yapıldığını bu nedenle inkılapların gereksiz olduğu görüşünü savundu)
- 22 Kasım 1952'de Vatan Gazetesi Başyazarı Ahmet Emin Yalman suikasta uğrayarak yaralandı.
- Bu gelişmeler üzerinde DP bazı karşı tedbirler almak zorunda kaldı:
- Fehmi Ustaoglu DP'den atıldı. Saidi Nursi hakkında Samsun'da dava açıldı. 23 Ocak 1923'te de gerici bir dernek olan Milliyetçiler Derneği kapatıldı.
- Başbakan Menderes'in talebiyle 23 Temmuz 1953 tarihinde de «Vicdan Hürriyetini Koruma Kanunu» çıkarıldı.

- Gerçekte Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes teokratik idareye hiçbir zaman taraftar olmamalarına rağmen, devlet düzenini tehlikeye sokmamak kaydıyla gerici davranışlara göz yummayı siyasal çıkarlarına uygun bulmuşlardır.
- DP 1954 seçimlerine ülkeyi bir yandan halka yönelik popülist politikalarla diğer yandan baskı tedbirleri ile götürdü.
- Aralık 1953'te fiyatların yükselmesi nedeniyle mağdur olan memurlara yönelik bir kanun çıkararak, memurlara yılda üç maaş fazla verilmesini sağladı.
- 1954 yılı Şubat ayında Basın Kanunu değiştirilerek, basında itibarı zedeleyen yayınlar yapanların ispat hakkı tanınmaksızın 1 yıldan üç yıla kadar hapisle cezalandırılacağı hükmü getirildi.
- Cumhurbaşkanı Celal Bayar da tarafsızlığını yavaş yavaş terk ederek açılışlarda bulundu.

- **2 Mayıs 1954'te yapılan seçimlere** Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetçi Millet Partisi ve Türkiye Köylü Partisi katıldı.
- Demokrat Parti, 1950 seçimlerindeki oylarını arttırarak % 57,6 oy oranıyla 503 milletvekili çıkardı. CHP % 35,4 oyla 31 milletvekili, Cumhuriyetçi Millet Partisi ise % 4,9 oy ile 5 milletvekili kazandı.
- 1954 seçimleri Demokrat Parti için büyük bir başarı idi. Adnan Menderes yeni hükümetini kurarak görevine başladı. Güven tazeleyen hükümet, kamuoyundan aldığı destekle muhalefet, üniversite ve bürokrasi üzerinde denetimini arttıracak yeni kanunlar çıkardı. 30 Haziran 1954'te çıkarılan yeni seçim kanunu ile seçimlerde aday olacak memurlar için 6 ay önceden istifa şartı, bir partinin reddettiği bir adayın sonraki seçimlerde başka bir partiden aday olamayacağı hükmü getirildi. 5 Temmuz'da profesörler, meslekte 25 yılını geçmiş veya 60 yaşını doldurmuş hakimler ve diğer devlet görevlilerinin görevden alınma ve emekli edilmeleri yetkisini hükümete veren bir kanun kabul edildi. Bu düzenlemeler siyasi muhalefet ile üniversite ve bürokrasiyi iktidara karşı birleştirdi.

- 1954 yılı Eylül ayında Afyon ve Eskişehir Çimento Fabrikaları ile Amasya Şeker Fabrikasının temelleri atıldı. Denizli Elektrik Santrali kuruldu.
- Ancak 1955 yılı itibariyle tarımsal üretimde ve ticaretle düşüş sebebiyle iktisadi sıkıntılar başladı. ABD'den talep edilen 300 milyon dolarlı kredi alınamadı. (30 milyon alınabildi). Hükümet bu nedenle «Milli Korunma Kanunu»'nu Haziran 1956'da yürürlüğe koyuldu.
- Ekonomi bir krize yuvarlanırken 6/7 Eylül 1955 olayları yaşandı.

- 13 Aralık 1955'te Menderes yeni hükümetini kurdu. Hükümet programında muhalefetin yanında DP milletvekillerinin eleştirdiği noktaları düzelteceğini vadediyordu:
 - Anayasada değişiklik yapılacak,
 - Seçim kanunu demokratikleştirilecek,
 - Devlet yatırımları plana bağlanacak,
 - Karaborsa ile mücadele edilecek,
 - Sanayi ve madenler bakanlığı kurulacak
-
- Menderes'e muhalif olan bazı milletvekillerinin bir kısmı partiden ihraç edildi, geriye kalanlar da durumu protesto etmek için istifa ettiler. Demokrat Parti'den ayrılmış olan bu milletvekilleri 20 Aralık 1955'te Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu başkanlığında Hürriyet Partisi adı altında bir parti kurdular. Hürriyet Partisi 1958'de CHP'ye katıldı.

- Adnan Menderes söz verdiği değişiklikleri yapmamakla birlikte Nisan 1956'dan itibaren baskıcı politikasını arttırdı. CHP'yi bozgunculuk ve komünistlikle suçladı. Adalet, basın, üniversite ve sendikalar konusunda yeni baskıcı uygulamalara gidildi. Yargıtay ve Danıştay üyeleri ile bazı yargıçlar emekliye sevk edildi. Muhalif gazetecilerin yayın yapmaları engellendi.
- DP uygulamalarını eleştiren üniversite de baskıyla karşılaştı. 1950'de iktidara geldiğinde aydınların da desteğini almış olan DP bu desteği kaybetmeye başladı.
- 27 Haziran 1956'da çıkan bir kanunla açık hava toplantıları ve mitingler yasaklandı. Kapalı toplantılar ise izne bağlandı. 20 Nisan 1957'de İşçi Konfederasyonu kapatıldı.

- Demokrat Parti ve Menderes, 1957 seçimleri yaklaşırken halka şirin gözükme için 1954 seçimlerinde Millet Partisi'ni desteklediği için ilçe yapılan Kırşehir'i 12 Haziran 1956'da yeniden il yaparken, muhalefet üzerinde baskıyı arttırdı.
- 1957 Seçimlerine gidilirken DP de kaynamaya başlamıştı. Partinin dört kurucusundan biri olan Fuat Köprülü, «programından ayrılıp eski hüviyetini kaybettiği gerekçesiyle DP'den 6 Eylül 1957'de istifa etti.

- Seçimden hemen önce muhalefet partilerinin CHP liderliğinde ittifak girişimi, DP'nin 13 Eylül 1957'de çıkardığı kanunla engellendi.
- 27 Ekim 1957'de yapılan seçimlere 4 parti katıldı. Bunlar; Demokrat Parti (DP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) ve Hürriyet Partisi (HP) idi.
- Propaganda sürecinde Menderes ile İnönü birbirlerini suçlarken, Cumhurbaşkanı Celal Bayar da DP yanında mitinglere katıldı.
- **Seçime katılma oranı yüzde 76,6 olarak gerçekleşti.** DP oylarında biraz düşüş yaşamakla birlikte % 47,9 oranında oy alarak 610 milletvekilliğinden 424'ünü aldı ve yine 1. parti oldu. CHP hem oy oranını, hem de milletvekili sayısını arttırdı. Oyların % 41'ini alıp 178 milletvekili çıkardı. CMP ve HP ise 4'er milletvekili çıkardılar.

- 25 Kasım 1957'de Adnan Menderes yeni hükümetini kurdu. Seçimden hemen sonra CHP seçimlerin dürüst yapılmadığını, hile karıştırıldığını ileri sürdü. Bazı yerlerde hükümete karşı gösteriler yapıldı. Gaziantep'teki olayların bastırılmasında askeri birlikler kullanıldı.
- Hükümet, Aralık 1957'de Basın Kanunu ile Meclis tüzüğünde bazı değişiklikler yaptı. Bu düzenlemeleri basına sansür ve muhalefete baskı olarak değerlendiren muhalefet partileri meclisi terk etti. Bu arada ordu içinde de hükümetten hoşnut olmayan bir grup ortaya çıkmıştı.
- 1957 yılı sonlarında orduyu isyana teşvik suçlamasıyla 9 subay tutuklandı. Yapılan mahkeme sonunda suçlamalar ispatlanamadığı için ihbarı yapan subay mahkûm edilip diğerleri serbest bırakıldı. Hükümet de bu olayın üstüne fazla gitmedi.
- Hükümet, 1958 yılında ağırlaşan ekonomik şartlar karşısında yeni ekonomik istikrar programını uygulamaya koydu. İhracat azalırken, ithalat arttı, ödemeler dengesindeki açık büyüdü.

- Etkili bir vergi sistemi kurulamaması, tarım ürünlerinin vergilerinin düşük tutulması, daha fazla borçlanmayı gerektirdi. Buna bağlı olarak 8 Ağustos 1958'de devalüasyon yapılarak dolar karşısında Türk lirasının değeri cumhuriyet döneminin o zamana kadarki en yüksek oranda, 2.80 liradan 9.02 liraya düşürüldü. Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı (OECE) ülkelerine olan ve vadesi gelmiş 400 milyon dolar borcun ertelenmesi sağlanıp 359 milyon dolar yeni kredi alındı. Bu tedbirler ile ekonomi kısmen rahatlarken iktidar-muhalefet ilişkileri hızla gerginliğe doğru gidiyordu.
- 16 Ekim 1958'de muhalefet partilerinden Cumhuriyetçi Millet Partisi, Türkiye Köylü Partisi ile birleşerek Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi adını alırken 24 Kasım 1958'de Hürriyet Partisi de Cumhuriyet Halk Partisi'ne katıldı. Bu birleşmelere sessiz kalmayan Demokrat Parti «Vatan Cephesi'»ni kurdu.

- Muhalefetin birleşmesi DP'de ve Adnan Menderes'te iktidardan düşme korkusunu doğurdu. Bu korku Menderes'i ve DP'yi muhalefete karşı daha sert bir tutum takınmaya itti.
- 12-15 Ocak 1959 tarihinde yapılan CHP Kurultayı'nda «İlk Hedefler Beyannamesi» başlığı altında bir takım kararlar alındı:
- «cumhurbaşkanının tarafsızlığı, partizanlığın kaldırılması, İki meclisli bir yapı, Anayasa Mahkemesinin kurulması, seçim güvenliğinin sağlanması, basın özgürlüğünün anayasal güvenceye alınması, üniversite ve TRT özerkliğinin sağlanması planlı ekonomi, işçilere grev ve toplu sözleşme hakkının tanınması ve sosyal devlet ilkesinin anayasaya alınmasını» istiyordu.

- CHP bu talepler doğrultusunda muhalefet taarruzuna hazırlanırken Başbakan Menderes'in 17 Şubat 1959'da üçlü Kıbrıs Konferansı'na katılmak üzere gittiği Londra'ya giderken uçağı düştü. Kazadan sonra bir süre iktidar-muhalefet ilişkisi yumuşadı.
- 26 Şubat'ta Türkiye'ye dönen Başbakan Menderes, İstanbul ve Ankara'da büyük kalabalıklar tarafından tezahüratla karşılandı. Karşılayanlar arasında muhalefet lideri İsmet İnönü'de vardı. Fakat bu durum kısa sürdü. 1959 yılı boyunca iktidar-muhalefet çatışması toplumda da kutuplaşmayı arttırdı.
- 1959 Eylül ayından itibaren DP'liler, CHP'yi kapatmayı konuşmaya başladılar. 1960 yılı başlarında artık hem muhalefet iktidara karşı hem de iktidar muhalefete karşı tahammül edemez bir hale gelmiştir.
- 18 Nisan 1960'da TBMM'de CHP ve diğer muhalif partilerin faaliyetlerini araştırmak için (gerçekte bir gerekçe bulup muhalefeti tasfiye etmek) Tahkikat Komisyonu kuruldu. Tahkikat Komisyonu'nun bütün üyeleri DP idi. Tarafsız olmaları mümkün değildi. Komisyona geniş yetkiler verilmişti.

- Tahkikat Komisyonu kurulduktan sonra İstanbul ve Ankara'da öğrenci olayları başladı. 5 Mayıs 1960'ta üniversite öğrencileri Ankara'da hükümet aleyhine büyük bir gösteri yaptılar.
- Protestocular arasında kalan Başbakan Menderes tartaklandı ve olay yerinden güçlkle uzaklaştı. Kargaşanın ve gerginliğin giderek arttığı bu ortamda Türk Silahlı Kuvvetleri uzun zamandan beri örgütlenmiş bir grup subayın öncülüğünde 27 Mayıs 1960'ta bir darbe ile Demokrat Parti iktidarına son verdi.

• DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI

- **Kore'ye Asker Gönderilmesi:** Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'ndan sonra takip etmeye başladığı Batı ile işbirliği siyaseti DP döneminde de devam etmiştir.
- Kore'ye Türk askerinin gönderilmesinde Türkiye'nin NATO'ya üye olma isteği önemli bir rol oynamıştır. 4 Nisan 1949'da kurulmuş olan NATO'ya üyelik için Türkiye aynı yılın Haziran ayında müracaatta bulunulmuş fakat İngiltere, Norveç, Danimarka ve Hollanda gibi devletlerin karşı çıkmaları sebebiyle bir sonuç alınamamıştı.
- 25 Haziran 1950'de Kore Savaşı patlak verdi. Hükümete göre ABD ile birlikte hareket edilirse ve küçük bir Türk birliği Kore'ye gönderilirse Türkiye NATO'ya kabul edilir ve SSCB karşısında duyduğu güvenlik endişesini bir nebze gidermiş olurdu. 18 Temmuz 1950'de hükümet Kore'ye asker gönderme kararı aldı.
- Ancak yurt dışına asker gönderme kararının TBMM tarafında alınmamış olması eleştirileri de beraberinde getirdi.

- **Türkiye'nin NATO'ya Girişi:** II. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD ve SSCB'nin üstünlük yarışı başlayınca İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg ve ABD, 4 Nisan 1949'da Kuzey Atlantik Paktı'nı (NATO) imzaladılar.
- Türkiye, kurulduğu ilk günden itibaren NATO'ya ilgi duydu. Zira, Türkiye II. Dünya Savaşı'nda izlediği politika nedeniyle uluslararası alanda yalnız kalma tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Ayrıca Sovyetler'in Mart 1945'te boğazlarla ilgili düzenlemeler yapılmasını ve Kars, Ardahan ile Batum'un kendisine verilmesini isteyen notasının şoku hala Türkiye'de etkilerini devam ettiriyordu. Bu iki temel nedenle Türkiye kendini garantiye almak istiyordu. Ancak İsmet Paşa'nın Türkiye'nin NATO'ya alınması için yaptığı ilk girişimlerden olumlu sonuç alınamadı.
- Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesinden sonra durum değişti.

- ABD'nin önerisi ile Türkiye 18 Şubat 1952'de NATO üyesi oldu. Türkiye NATO'ya üye olduktan sonra hızla askeri açıdan ABD ile yakınlaştı. Ülke güvenliği ABD emperyalizminin her açıdan Türkiye'ye sızması pahasına adeta NATO odaklı şekillendirildi. Amerikalı generaller NATO'nun karargah yeri olarak İzmir limanını uygun buldular.

- 1954 yılında imzalanan “Türkiye’de Bulunan Amerikan Askeri Yardım Kurulu Personeline NATO Kuvvetler Statüsü Anlaşmasının Tatbik Edileceğine Dair Anlaşma” Türkiye’deki Amerikan askeri varlığının artışı sağlamıştır. Bu anlaşmaya göre Türkiye’deki NATO tesislerinde Amerikan askeri NATO’ya değil ABD’ye bağlı olacaktı. ABD kendi güvenliğini sağlarken, Türkiye’nin güvenliğini de sağlayacaktı.
- Türkiye’nin, NATO’ya katıldıktan sonra ABD ile ilişkileri “tam ittifak” içerisinde sürdürmesi şu iki noktada eleştirilere yol açmıştır:
- Türk dış politikası zamanla Amerikan ipoteği altına alındığı,
- Türkiye’deki bazı askeri üs ve tesislerin Türkiye’nin egemenlik ve bağımsızlığına aykırı bir şekilde Amerika’ya kapitülasyonlar sağladığı.

- **Kıbrıs Sorunu (6/7Eylül Olayları):** 1571 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun adayı fethetmesiyle Türk egemenliğinde geçen Kıbrıs, II. Abdülhamit döneminde 4 Haziran 1878 tarihinde İngiltere ile yapılan Türk-İngiliz Savunma Konvansiyonu ile İngiltere'ye bırakıldı. Bu tarihten itibaren her fırsatta adayı Yunanistan'a bağlama isteklerini dile getiren Rumların bu doğrultudaki çabaları II. Dünya Savaşı sonrasında yoğunlaştı.
- Adadaki Rumlar 15 Ocak 1950'de ilhak konusunda halk oylaması (plebisit) yapmışlar, sonuç %96 oranında evet çıkmıştı. Türkiye bunu kabul etmemekle birlikte Yunanistan'la ilişkilerini de bozmak niyetinde değildi. Ayrıca İngiltere'nin de adayı bırakmaya niyeti yoktu.
- Diğer yandan Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamak için Rumlar tarafından **EOKA (Kıbrıs Mücadelesi İçin Milli Teşkilat)** adlı bir terör teşkilatı kurulmuştu.
- EOKA 1955 tarihinden itibaren terör hareketlerine girişti. Kıbrıs Türk toplumunun lideri **Dr. Fazıl Küçük** Türkiye'den korunmalarını talep etti. İngiltere, Türkiye ve Yunanistan arasında Londra'da 29 Ağustos 1955 tarihinde konferans toplandı.

- Bu sırada, 6 Eylül 1955'te "İstanbul Ekspres" gazetesinde Atatürk'ün Selanik'teki evine bomba atıldığı haberi yayınlandı. Haberin duyulmasının ardından önce İstanbul'da, ardından İzmir'de çıkan olaylarda pek çok Rum'un ev ve dükkanları yağmalandı, yakıldı.
- 1956'da İngiltere, meselenin çözümü adanın iki toplum arasında taksimi gibi alternatif üzerinde de durdu. Türkiye bundan sonra bu taksim tezini savunmaya başladı.
- 1957 yılında Birleşmiş Milletler Komisyonu uyuşmazlığın taraflar arasında görüşmeler yoluyla çözülmesini kabul etti. Mc Millan Planı adı verilen bu planı Türk tarafı kabul ederken Rumlar reddettiler.

- Taraflar 5–11 Şubat 1959 tarihinde Zürich’te yaptıkları görüşmelerde bağımsız “*Kıbrıs Cumhuriyeti*”nin kurulmasına dair bir antlaşma imzaladılar. Daha sonra Londra’da 19 Şubat 1959 tarihinde bir antlaşma daha imzalandı. Bu antlaşmalar neticesinde **16 Ağustos 1960’ta Kıbrıs Cumhuriyeti** ilan edildi. Fakat kısa bir süre sonra anayasanın uygulanmasıyla ilgili çıkan anlaşmazlıklar, yeni bir bunalıma yol açtı. Türkiye’yi 1974 Kıbrıs Barış Harekatı’na zorlayacak bir dizi olaylar zinciri vuku buldu.